

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 165. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698091610480/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

og sandere ståsted. Angstens repertoire spænder fra det venligt drillende, der drager børn mod eventyr og gåder (jf. 41), over det tvetydige og forvirrende i oplevelsen af seksualiteten, til det totalt odelæggende, der for et menneskes indre blik kan få hele tilværelsen til at styrte i grus. Angsten kan få mennesket til at dyrke falske guder, men den kan også hurtigt »slå om« (jf. 145) og fælde de falske guder, den selv har skabt, kun for at efterlade mennesket endnu mere nøgent og ubeskyttet.

Angsten er et »Hexebrev« (145): den kan antage enhver skikkelse efter behov og rummer i sig uendelige kombinationsmuligheder. Den bliver af S.K. forbundet med det græske orakel, der beredvilligt leverede svar på menneskers ængstelige spørgsmål til fremtiden. Men disse svar var uudgrundelige i deres tvetydighed, pegede i flere retninger på én gang. Angsten fik mennesker til at konsultere oraklet, selv om de godt vidste, at dets svar kun ville vække ny angst (jf. 90). Angsten forbindes også i almindelighed med troen på skæbnen, som S.K. forbinder med endeligheden og derfor opfatter som lunefuldt tvetydig: »Endeligheden forklarer bestandig kun stykkevis, aldrig totalt« (146). Men angsten kan samtidig lære mennesket at gennemskue skæbnen, endeligheden og den dermed forbundne klogskab, der mener at kunne »regne den ud«, som upålidelige; angsten kan lære mennesket at »tabe Troen paa Lotteriet« (145) på en sandere måde end ved, »at han bestandig taber i Spillet« (smst.) (hvorved han aldrig helt taber troen); – angsten kan ved at pege på uendeligheden føre mennesket frem mod den sande tro, »idet den fortærer alle Endeligheden, opdager alle deres Skuffelser [dvs. illusioner, bedrag]« (141). Den umiddelbart rystende erfaring, som angsten giver mennesket, »at han absolut Intet kan fordrø af Livet, og at det Forfærdelige, Fortabelse, Tilintetgjørelse boer Dør om Dør med ethvert Menneske« (142) – den erfaring kan i sidste instans føre frem til troen. Angsten er frigørende derved, at den kan fratage mennesket respekten og frygten for de relativt små ulykker ved at pege på de større: »Frygte Skjebnen i udvortes Forstand, dens Omskiftelser, dens Nederlag kan en saadan Individualitet ikke; thi Angesten i ham har allerede selv dannet Skjebnen og frataget ham absolut Alt, hvad nogen Skjebne kan fratage« (145).

Angstens forbundethed med det mulige gør den overlegen i forhold til enhver menneskelig virkelighed, den har »Mulighedens Al-

magt» (146). At angsten er forbundet med det mulige, er for S.K. ensbetydende med, at den er forbundet med uendeligheden, som kan overtrumfe enhver menneskelig endelighed: »Angesten gjør kort Proces, den sætter øieblikkelig Uendelighedens, Kategoriers Trumf i, og den kan Individualiteten ikke stikke» (145). Angstens fleksibilitet og dens forbundethed med uendeligheden gør, at intet er for småt for den, når den ønsker at finde fodfæste, for den kan ved hjælp af muligheden og uendeligheden få en »Ubetydelighed» (146) til at antage uhyre og skæbnesvangre dimensioner: angsten kan gøre en »Ubetydelighed mærkelig [dvs. bemærkelsesværdig, væsentlig] som Flækken Marengo blev det i Europas Historie, fordi her stod det store Slag ved Marengo» (146).

Angsten lokker mennesket mod synden, selv om den som sagt ikke kan forklare, at mennesket faktisk synder; men når mennesket har syndet, er angsten straks parat til tvetydigt at pege på nye muligheder: »Paa den ene Side er Syndens Continuitet den Mulighed, der ængster; paa den anden Side er Muligheden af en Frelse igjen et Intet, hvilket Individet baade elsker og frygter» (51). Selv om enhver mulighed i *Begrebet Angst* både drager og skræmmer, så kan det synes, at angsten fremstilles således, at den har lettere ved så at sige at lokke mennesket med på den, hvis det drejer sig om en negativ mulighed, mens den, hvis det drejer sig om en positiv mulighed, overvejende synes at få mennesker til at stivne: »Evhigheden vil man ikke tænke alvorligen, men er angst for den, og Angesten hitter paa hundrede Udflugter» (140).

At angsten i kraft af sit forbund med den almægtige mulighed og med uendeligheden kan fylde en ubetydelighed (jf. citatet ovenfor om Marengo) med uendelig mening og betydning, – det viser sig ifølge *Begrebet Angst* på en særlig måde i forbindelse med et geni som Napoleon, der med sin ubegrænsede tro på sig selv kun anerkender skæbnen som sin »Grændse» (91). Til gengæld er han så helt afhængig af og har derfor et angstfyldt forhold til de ubetydelige og lunefulde »tegn», som han mener skæbnen sender ham, og som han fylder med verdenshistorisk betydning, med en form for uendelighed og evighed, selv om han kun opererer inden for endeligheden: »Geniet formaer Alt og dog er det afhængigt af en Ubetydelighed, som Ingen fatter, en Ubetydelighed, som Geniet selv igjen ved sin Almagt giver almægtig Betydning» (92). Uden selv at være klar over det henter ge-